

ÎN EDITURI BRAȘOVENE

Cosmin Neidoni, Cristian Muntean
 CA O ZI DE DUMINICĂ – DIALOG EPISTOLAR
 (Libris Editorial, Brașov, 2020)

„O întâlnire *ca o zi de duminică* este o întâlnire pe de-a-ntregul fericită, este deplină, așezată (și nu *pe fugă*), luminoasă, calmă, delicată, *de plăcere* (pentru că este a repausului și a timpului liber), dar și o prelungire reflexivă, senină și responsabilă, a timpului liturgic. Așa este și această carte a întâlnirii celor doi prieteni ai mei. Un dialog deschis, sapiențial și calofil, între un ortodox (preot/teolog) și un catolic (licențiat în filosofie), ambii poeți, oameni cuminți (și *cu-minți*), dar și spirite lucide, ironice și ferme. Sunt foarte sigur că acest volum este o carte de căutat și de folos mai ales în aceste vremuri ale smintelii. În *Insomniile de mătase*, Fănuș Neagu are o surprinzătoare frază: «Moartea, – scrie el – cea atât de neiertătoare, a umblat slută prin calendarul literaturii române, distrugându-i mai ales duminicile.» Iată că azi, moartea (și spaima ei) umblă prin întreaga noastră viață văduvind-ne de duminici, lăsându-ne pradă deznădejdiei și debusolării. Avem, astfel, cu atât mai mult, nevoie de cuvintele unor *oameni de duminică*, de sprijinul unor astfel de cărți”. Asta este ceea ce am scris când am primit rugămintea de a da câteva cuvinte pentru coperta patru a acestui volum, așa că primul meu gând pentru prima opțiune a acestei rubrici a plecat, fără dubii, spre el. Nici nu era greu de ales, pentru că am convingerea că această carte este cea mai *de folos* apărută la Brașov în această pandemie. Iată că acum pot explica mai bine de ce.

Recunosc că am și un motiv foarte personal, dar el este doar aducător de bucurie, pentru că, deși s-a întâmplat din prietenie, el nu ocolește sub nicio formă exigența. Fără să vreau, am fost cel care a prilejuit apariția acestei cărți. Odată, pentru că i-am adus împreună pe cei doi protagoniști (il invitaseam alături de mine pe părintele Cristian Muntean să lansăm cartea de eseuri *Regatul celor mai frumoase depărtări*, scrisă de Cosmin), și apoi pentru că volumul meu de dialog cu domnul Teodor Baconschi a trezit în amândoi dorința de a se întâlni ei înșiși, unul cu altul, într-un dialog scris, într-un exercițiu de sinceritate și de împreună creștere. Simt că acest dialog dintre Cosmin Neidoni și Cristian Muntean a dospit într-o conștiință mai limpede, mai asumată, a acestei responsabilități. Ei pare că știu din start că și neocolind franchețea (sau mai ales datorită ei) cartea lor de dialog este de partea vieții, a frumuseții și a autenticității. Iar ceea ce a ieșit ca mesaj este ce se potrivește *la țanc* (ca antidot) acestor vremuri ale isteriei și ale uitării de sine. Deși este o carte cuminte, cu unele zone de platou, nu este

un câmp cu flori, dar nici un front. Pe de o parte, părintele-poet, cu o modestie zâmbitoare, dezvoltă un creștinism degajat, nefandosit, viu și neformal, iar, pe de altă parte, Cosmin Neidoni, iubitor de filosofie prin grila îndoielii carteziene, este cel care aduce *contrele*, fără a renunța nici un moment la pasiunea lui *ars bene dicendi*. Cele două partituri se îmbină foarte bine (este, totuși, o carte între egali și între doi oameni care se plac. Părintele este convențional așezat mai sus, deci cel întrebat, pentru experiența sa în intimitatea Revelației), cei doi știu să se armonizeze și ce iese este o compoziție în care și clavecinul și celelalte instrumente sunt bine temperate, doar că aici nu avem 48 de preludii și fugi (ca la Bach), ci vreo 60 de subiecte care se întind de la marile întrebări ale filosofiei la existența concretă și la provocările lumii de azi.

Mi-a plăcut faptul că, în virtutea unui anume esteticism (în sens de calofilie), cei doi nu se erijează în *depozitari ai adevărului* și în judecători, trăiesc o morală implicită (binele lor are culoarea frumosului), iar rațiunea de a fi este cea a neopritei căutări a deplinătății. Nu degeaba amândoi îl invocă pe prințul Mișchin (cu celebrul lui dicton: „Frumosul va salva lumea!”) – doar sunt poeți –, iar concepția lor despre educație are fundamentalul ingredient al admirației.

În fine, ca să nu se spună că îi țin excesiv parte cărții, că scot în evidență doar virtuțile ei, i-aș putea reproșa faptul că apele îi sunt puțin prea liniștite (deși din când în când se ițește câte-un nufăr), că atmosfera ei e prea amabilă și prea plină de curtoazie, că, uneori, are unele rateuri (nu întotdeauna răspunsul și întrebarea se îmbină), dar mesajul (repet!), *stările de spirit* pe care le lasă (ca acelea pe care le-ar fi predat Noica), referințele bibliografice, fac din acest volum unul de mare utilitate pentru o clasă medie doritoare de zidire (o clasă medie urbană, educată, pe care este obligatoriu să o creștem sau să o îngroșăm). În plus, rămâne formula asta a dialogului scris (în acest fel) pe care l-aș recomanda ca exercițiu cultural și de autocunoaștere obligatoriu. Da, această carte nu urmărește adevărul logic, ca în demersul maieutic, nu este una în care cel mai mic urmărește să obțină răspunsurile unuia mai mare și mai înțelept, ci spațiul în care doi oameni își pun întrebări și își împărtășesc opiniile-convingerile-credințele, fără să încerce să se convingă sau să polemizeze, fără să vorbească pe nas și fără să teoretizeze inutil. Marele avantaj este că pun în comun, cu căldură, un set de idei și că își acordă răgazul de reflecție și de autorefecție, constatând uimiți adâncimea propriului gând și faptul că, uneori, nici nu știau că știau. Iar asta, indubitabil, e ca o duminică sau ca o zi de sărbătoare.

Victor Constantin Măruțoiu
VITRALII CU GREIERI
(Libris Editorial, Brașov, 2020)

Victor Constantin Măruțoiu este unul dintre cei care, cultural vorbind, *mișcă lucrurile* la Cluj. Născut, în acest oraș, în 18 iulie 1981, este absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai”, cercetător științific și doctor al aceleiași universități, cu o teză ce poartă titlul *Anghelologia Noului Testament. O perspectivă a teologiei biblice contemporane*. Nu amintesc întâmplător acest lucru, pentru că demersul său poetic, poezia sa, este (vom vedea) o prelungire, într-un alt registru, al aceluiași orizont. Până atunci, amintesc că știindu-l pe Victor în calitatea sa de promotor cultural (este, de altfel, și referent cultural la Casa de Cultură a Studenților din Cluj-Napoca, dar și coordonator al cenaclurilor literare „Vox Napocensis”, „Traian Brad”, „Observator” și „Lyra”), mi-am dorit să îl cunosc și ca poet, mai ales că este semnatarul a nu mai puțin de douăsprezece volume de poezie (incluzându-l și pe acesta), care au strâns, până acum, șapte premii literare.

Înainte de a intra în substanța volumului, înainte de a încerca să înțelegem darurile pe care le poartă, trebuie spus că *Vitralii cu greieri* este un volum bilingv româno-englez (traducerea în limba engleză este făcută de Magda Topan Horea), care are și un uimitor *bonus*: poezia „Poem despre greierul-tăcere” (care, de altfel, aparține unui alt volum, din 2016, *Copacul timpului arzător*, al zecelea al autorului) este tradus în douăsprezece limbi: engleză, esperanto, ebraică, franceză, spaniolă, portugheză, italiană, suedeză, slovacă, sârbă, rusă și chineză. Înclin să cred că logica acestui adaos este următoarea: poemul se constituie într-un soi de temă (dar și de concluzie) a cărții, numărul 12 păstrează simbolismul nou-testamentar (douăsprezece limbi, dar și douăsprezece cărți, până acum) și certifică convingerea autorului că mesajul volumului (decupat din tensiunea devenirii creștine) este unul universal. Nedumerirea mea este, în acest caz, însă, de ce nu s-a procedat la punerea acestui grupaj înaintea volumului propriu-zis, ca să apară ca o veritabilă uvertură. Dar să intrăm în miez...

Poezia din acest volum este una aparținând genului religios, dar cu un lirism aspru, ascetic, cumva nocturn. Adesea întâlnim un anume ermetism care nu îți permite mereu să vezi ce vrea poemul, unde duce el, ce îți lasă. Avem un univers static (în care autorul pare doar observator), cu o atmosferă amintind de pictura lui Giorgio Morandi, dar mai puțin luminoasă, trecută (aș spune) prin Van Gogh sau prin expresionism, asta deși poetul și-ar fi dorit ca poemele să trimită la arta icoanelor pe sticlă de la Nicula. Există în carte o anume solemnitate, tablouri de tip haiku și o tăcere ca de elegie. Când își deschide, însă, poemul, Victor Constantin Măruțoiu reușește construcții și metafore minunate: „...rugăciunea/ rotunjește/ auzul/ unui crâng ceresc” (p. 27). Reușite sunt, în acest sens, și poemele de

la paginile 21, 22, 23, 32, 37, dar și cele de la 39, 51, 59, 60 și 65. Pretextul sau suportul poemelor sunt locurile pe care poetul le caută ca pelerin și pe care le descrie sintetizând stările trăite. Astfel, suntem purtați prin nimbul mănăstirilor Putna, Moldovița, Sucevița, Dragomirna, Sâmbăta, Păltiniș, Timișeni, Lupșa, Albac, Bistra, Râmetea etc., care se poate întinde chiar până la Paris (Notre-Dame), Praga sau (cum era emoțional de așteptat) nordul Europei. Mănăstirile nu sunt, însă, doar echivalentul pustiei și laborator duhovnicesc al monahilor, ci și prilej de evocare a strămoșilor, ctitori sau bine-credincioși. Aceștia, deși atotprezenți, adevărate ancore, nu trimit la filețism, ci sunt repere valorice, pentru că „apring/ torțe/ ale unui timp roditor”, timp al credinței, timp liturgic. Doar datorită acestei suprapunerii poți înțelege de ce și monahii și strămoșii *exorcizează* (termenul apare în multe poeme)... nopți, timp și semne, suflute, neguri. Ce uimește cel mai tare sunt tocmai aceste repetări. Victor Constantin Măruțoiu uzează de un set de cuvinte pe care le plimbă prin cele mai multe poeme. *Pași, pelerini* (așteptați de porturi), *umbre, foc, tăcere, șapte, prispă, tindă, tîpsie* (a cerului sau a oceanului), *îngeri* (heruvimi, serafimi, arhangheli) dar, mai ales, *cenușă și a cernere* se întâlnesc aproape obsesiv. Avem, astfel, „cenușa primului pas” (p. 20), „cenușa din vitralii” (p. 39), „cenușa cea albă” (p. 48) sau „cenușa din vatra strămoșească” (p. 64). În ce privește cernerea, probabil de la *cer-cernere*, se cern secunde, suflute, nopți, tăcute izvoare, timpul, rugăciunea, trecerea, umbrele. Prefer să cred că această sărăcie de cuvinte este una voită, ca o asceză, cu rostul de a sugera rudimentarul, sobrietatea, dar mai ales de a fi o încercare de simbolizare sau o amintire a ritului care, prin repetiție și strictețe, dă formă (și fond) învățării și memoriei.

În ce privește greierii, ei nu au nicio treabă cu Esop și cu La Fontaine și nici cu curțarea unei partenere, cum ne învață biologia (de altfel, iubita are și în volum doar două poeme, ea fiind o făptură care nu poate învinge uitarea și singurătatea). Greierii sunt astfel, aici, echivalentul monahilor (cântecul lor aprinde rugăciuni, p. 42) sau/și al strămoșilor („greierii sunt/urmele lor”, p. 58), ei fiind cei care asigură/confirmă liniștea, iar țârâitul lor monoton e, de fapt, un ison.

Toate acestea luate în calcul fac ca și titlul, *Vitralii cu greieri*, să aibă nevoie să fie lămurit. Astfel, deși regimul poeziei nu e unul cu adevărat diurn, ci mai degrabă nocturn sau, să zicem, vesperal ori înnoțat, titlul sugerează că poetul crede într-un timp deplin, în care ziua fericită e una senină, plină de soare, vitraliile strălucesc înăuntru, iar liniștea adâncă invită greierii la cântat. Așa să fie!

* * *